

Vertinimas

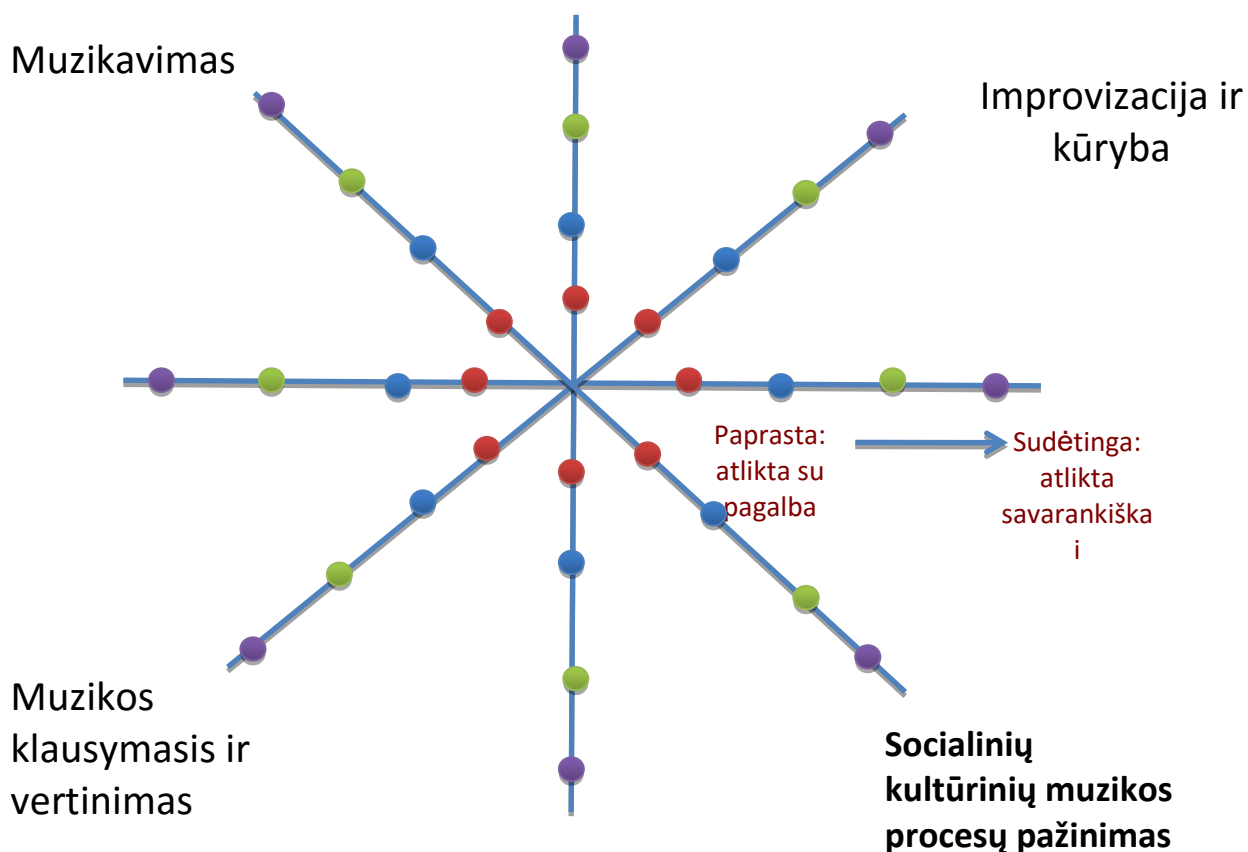
Parengė Žydrė Jautakytė

Muzikinės kompetencijos vertinimas

Meninio ugdymo mokytojams kyla problemų vertinant skirtingo lygio prigimtinus mokinių muzikinius gebėjimus. 11-12 klasėse ypač susiduriama su skirtingo pasirengimo ir pasiekimų lygio mokinių vertinimu. Ypač problematiška vertinti muzikinę raišką. Dažnai puikūs pažymiai parašomi iš prigimties gabiems mokiniams, kurie mokydami įdeda gerokai mažiau pastangų, nei kiti. Tuo tarpu mažiau gabūs ar mažiau patirties muzikinėje raiškoje turintys mokiniai gali nusivilti, nes niekada nepasiekys gerų rezultatų. Siekiant to išvengti, reikia susikurti patikimą, subalansuotą muzikinio vertinimo sistemą, orientuotą į kiekvieno mokinio asmeninį tobulėjimą ir palaikymą.

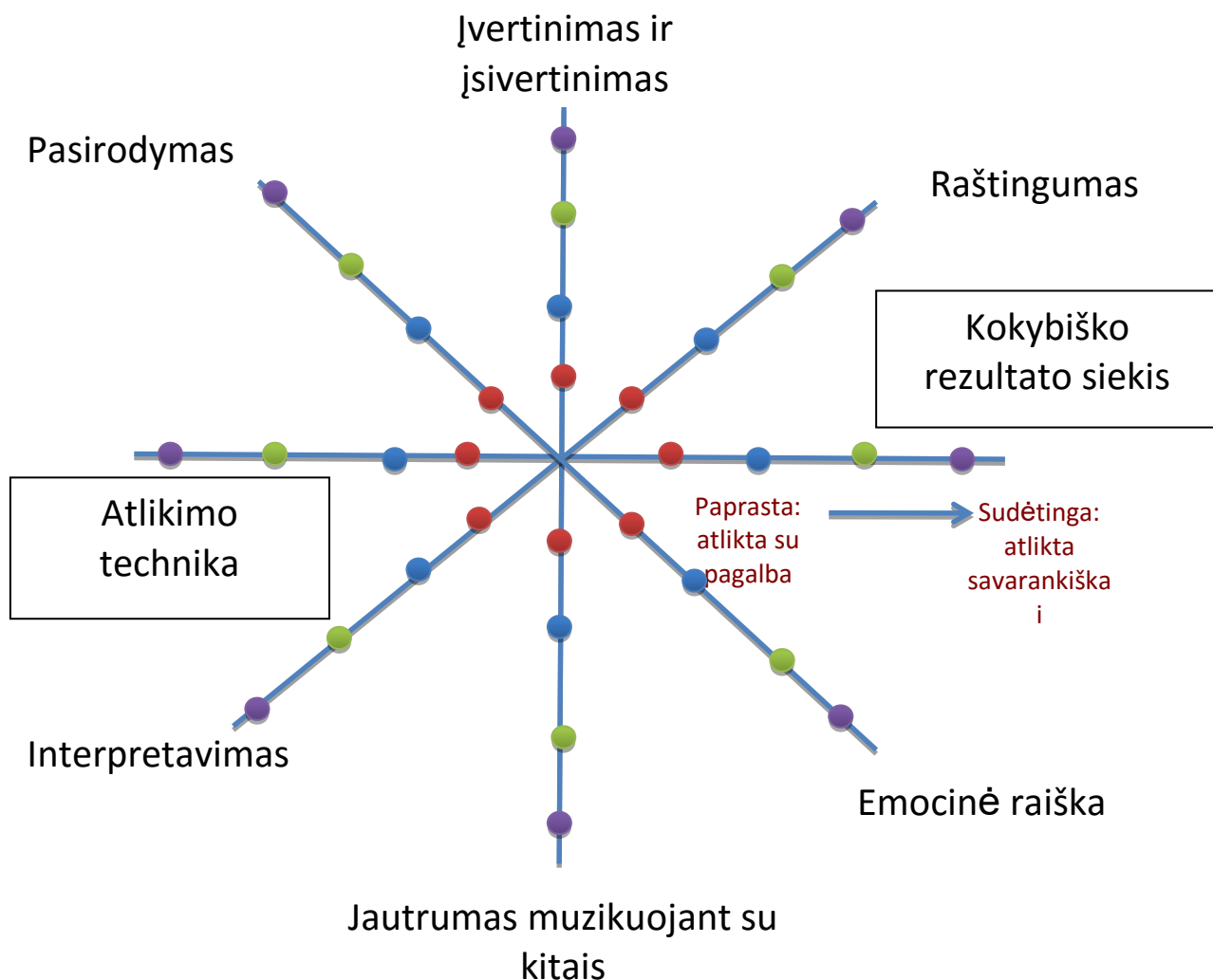
Muzikinė kompetencija yra sudėtingas, daugialypis darinys. Ją sudaro keturios subkompetencijos: muzikavimo, improvizavimo ir kūrybos, muzikos klausymosi ir vertinimo, socialinių kultūrinių muzikos procesų pažinimo. Siekiant objektyvaus ir visuminio vertinimo rezultato, vieno vertinimo periodo (modulio, ciklo, pusmečio) laike derėtų įvertinti visas keturias mokinio muzikines subkompetencijas. Tokiu būdu galutinis pažymys atskleis apibendrintą mokinio muzikinės kompetencijos vaizdą, bus išvengta vertinimo vienpusiškumo, nusivylimo muzikos mokymusi.

Mokinių muzikinės kompetencijos vertinimas

Pateiktą schemą galima interpretuoti ir naudoti įvairiai – tiek vertinimui, tiek mokinių įsivertinimui. Schema taip pat tinkama ir vienos kurios nors subkompetencijos vertinimui.

Muzikavimo subkompetencijos vertinimas

Kiekvienas taškas koordinacių sistemoje – tai išmokimo kokybės požymis: arčiausiai prie nulio – išreikšta minimaliai, toliausiai nuo nulio – pasiekta puikiai ir viršyta.

Užduočių vertinimas

Siekiant vertinimo objektyvumo ir aiškumo labai padeda vertinimo rubrikos ir kriterijai. Jie turi iš anksto būti žinomi mokiniams – puiku, jei kartu su užduotimi pateikiami ir jos vertinimo kriterijai. Vertinimo kriterijai aptariami arba sutariami kartu su mokiniais. Iš anksto žinomi vertinimo kriterijai padeda atsakomybę už mokymąsi ir rezultatus perleisti mokiniams.

Mokinio ir mokytojo sąveika vertinant yra svarbus mokymosi motyvavimo veiksnys. Žemiau pateikiame galimą veiklos (užduoties) vertinimo formą. Lentelėje mokinys ir mokytojas pažymi

tinkamą langelį varnele. Kiekvienam kriterijui gali būti priskirti taškai. Vertinimo rubrikos įrašomos pagal užduoties tikslus.

Mokinio ir mokytojo sąveika vertinant

	Vertinimo rubrikos ir kriterijai	Mokinio įsivertinimas			Mokytojo įvertinimas			Bendras įvertinimas
		Taip	Iš dalies	Ne	Taip	Iš dalies	Ne	
Veiklos sritis. dainavimas	Intonacijos tikslumas							
	Ritminis tikslumas.							
	Tempas							
	Įtaigumas							
	Išraiškingumas							
	Stilingumas							
	Balso valdymas							

Įsivertinimas ir refleksija

Šiuolaikinė ugdymo teorija, analizuodama mokinių vertinimo problemas ypač akcentuoja refleksijos ir pačių mokinių įsivertinimo svarbą. Teigiama, kad šios procedūros yra raktas į sėkmingą gyvenimą ir mokymąsi.

Kas yra refleksija?

Savęs, savo vidinio pasaulio, gebėjimų, poreikių, interesų pažinimas – bene svarbiausia sėkmingo gyvenimo sąlyga. Gebėjimas prisipažinti sau ne tik gerus, bet ir žeidžiančius faktus yra lyg galimybė išsilaisvinti, greičiau randant sprendimus ir išeitis. Svarbi savęs pažinimo forma yra refleksija. Išmokus refleksijos, nuolat taikant šį metodą galime tobulinti savo gyvenimo kokybę.

„Pažink pats save“ – tai skatinimas apmąstyti asmeninę patirtį, gebėjimus, poreikius, interesus. Refleksija ir savęs pažinimas yra metakognityvinio mąstymo forma.

Refleksija ypač svarbi tampa sulaukus jaunuolio amžiaus. Juk šiuo metu priimami sprendimai, susiję su ateitimi, būsimu gyvenimu, profesija... Šie sprendimai gali lemti asmeninę sėkmę. Todėl reflektuoti ir įsivertinti mokomasi per visus dalykus, viso ugdimosi proceso metu.

Tarptautinių žodžių žodyne (2004, p. 631) – refleksija [lot. *reflexio* - atsigrėžimas, perstatymas] aiškinama kaip: 1) gilus susimąstymas, samprotavimai, pagrįsti ko nors analize; 2) mintis, kuri kilo pamąščius, pasvarsčius; 3) filosofinis pažinimas, kurio objektas yra pats pažįstantysis subjektas.

Psichologijos žodyne (1993, p. 252) teigiama, kad refleksija – tai procesas, per kurį žmogus pažįsta savo paties psichinius veiksmus ir būsenas. Refleksijos objektas – pati sąmonės veikla. J. Piage teigė, kad refleksija, įgyvendinama naujų žinių pagrindu, rekonstruoja, pertvarko ir tobulina žmogaus turimą patirtį, veiklos schemas.

Edukologijos žodyne (2007, p. 245) [lot. *reflexio* – atsisukimas atgal, atsigrėžimas] – mąstymo būdas, kai asmenybė kritiškai analizuoja, įsisąmonina ir įprasmina savo mąstymo turinį, formas ir prielaidas, savo dvasinio pasaulio sandarą ir ypatybes. Ten pat teigiama, kad yra trys refleksijos būdai: elementarioji – savo žinių ir poelgių ribų ir reikšmės apmąstymas; mokslinė – žinių, tyrimo rezultatų kritika remiantis būdingu tai mokslo sričiai metodų svarstymu; ir filosofinė – būties, kultūros, mąstymo esmės, galimų sąsajų apmąstymas ir įprasminimas. Edukologijos terminų žodyno autorius L. Jovaiša teigia, jog refleksija – tai mąstymas apie savo suvokimą, supratimą, mąstymą. Ji leidžia ne tik save pažinti, bet ir tobulinti savo veiklą ir santykius su aplinka (2007, p. 245).

Susipažinus su skirtingų mokslų sričių pateikiamais refleksijos apibrėžimais išryškėja, kad tai vienas iš svarbiausių veiksnių, vedančių žmogų pirmyn. Refleksijos procesas yra konstruktyvaus gyvenimo (mokymosi taip pat) spiralės pagrindas.

Tačiau refleksija gali būti konstruktyvi ir nekonstruktyvi. Konstruktyviai reflektuojame tuomet, kai būname atviri savo patirčiai, jausmams, įsivardijame tiek malonius, tiek nemalonius potyrius.

V. Gudžinskienė, remdamasi Nils Magnar Grendstad (Mokytis – tai atrasti, V.: 1996) įvardija konstruktyvios refleksijos naudą:

- 1) Reflektuodami galime pamatyti dalykus įvairiapusiškai, išvelgti naujus aspektus, nes kiekviename dalyke glūdi daugiau prasmų, negu betarpiškai atrandama. Šiuo atžvilgiu ypatingai naudinga pasidalinti savo išvalgomis su kitu žmogumi ar grupėje. Dalydamiesi savo atradimais vieni su kitais, mes galime vieni iš kitų mokytis, sukuriamos naujos žinios.
- 2) Reflektuodami mes įsisąmoniname savo jausmus, bei jų atsiradimo priežastis.
- 3) Reflektuodami galime įvardinti egzistencinį santykį su situacija : Ką man ši situacija reiškia?; Ar aš galiu iš to išmokti ko nors?; Ką aš galiu išmokti? t.t.
- 4) Reflektuodami galime pamatyti situaciją platesniame kontekste: Kaip ši situacija siejasi su ankstesne mano patirtimi?; Ar turiu panašų patyrimą?; Kaip aš elgiausi anksčiau ? ; Kaip dabar?; Ką aš galiu daryti kitaip kitą sykį? t.t.

5) Konstruktyvi refleksija įgalina vykdyti pokyčius.

Nekonstruktyvia refleksiją galime laikyti tuomet, kai nekontroliuojame savo minčių eigos, kai ji tampa panaši į voverės bėgimą ratu. Nekonstruktyviai permąstydami savo patyrimą mes nepamatome situacijos įvairiapusiškai, neįžvelgiame šio patyrimo svarbos, neatrandame sprendimų, sąlygojančių teigiamus pokyčius.

Kodėl refleksija svarbi mokantis? Refleksijos forma, taikoma mokymosi procese – tai įsivertinimas. Įsivertinimui taikomos panašios procedūros, kaip ir refleksijai. Jei refleksijos objektu tampa mąstymas apie savo patirtį mokantis, t.y., mąstoma, kaip jaučiamasi, kas sekasi, kas nesiseka mokantis, šio proceso rezultatas tampa įrankiu mokymosi tobulinimui. Reflektuodami surenkame – konstatuojame duomenis (ar surenkame įrodymus) apie savo sėkmes ir nesėkmes, pasiekimų kokybę, emocinį santykį su reflektuojama veikla ir kt. – taip pasirengiame tolimesnių mokymosi-pažangos tikslų formulavimui.

Kas yra įsivertinimas? Įsivertinimas yra vienas iš reikšmingiausių mokymosi įrankių. Įsivertinimas padeda mokiniams vertinti savo mokymąsi, suprasti savo mokymosi raidą. Jei refleksija yra globalesnis procesas, apimantis keletą mąstymo komponentų, daugiau orientuotas į savęs supratimą ir pažinimą, tai įsivertinimas sietinas su konkrečia užduotimi, konkrečiu mokymosi laikotarpiu, konkrečiais, iš anksto žinomais kriterijais. Galutinis įsivertinimo tikslas – suprasti savo mokymąsi ir apmąstyti jo kokybę. Taigi, įsivertinimas yra mąstymas apie savo mokymąsi, mokymosi rezultatus ir padeda pagrįstai kelti tolimesnius mokymosi tikslus. Kai mokiniai išmoks įvertinti savo darbus, jie galės įvardinti ir savo mokymosi spragas. Įsivardinę mokymosi spragas, mokiniai galės ieškoti reikiamos pagalbos ir likviduoti spragą. Taigi, įsivertinimo įvaldymas veda mokinius prie savarankiško mokymosi.

Kodėl įsivertinimas yra svarbus mokantis? Įsivertinimas daro poveikį klasės darbo klimatui, keičia mokytojo-mokinio sąveikos pobūdį – stiprinama mokinių savigarba ir motyvacija. Įsivertinimo veiklos įvedimas klasėje pakeičia standartinius mokytojo (vertintojo) ir mokinio (vertinamojo) vaidmenis – mokinys įgauna daugiau galių, prisiima atsakomybę už savo mokymąsi. Mokinio nuomonės apie savo mokymosi rezultatus pripažinimas yra žymus stimulus mokymosi motyvacijai.

Įsivertinimo strategijas galima taikyti įvairaus amžiaus mokiniams – anksčiau pradėjus tai greičiau tampa įpročiu. Taikant įsivertinimo strategijas išvengiama arba mažiau akcentuojamas mokinių pasiekimų gretinimas.

Siekiant, kad mokymasis būtų kryptingas ir konstruktyvus besimokantys mokiniai turi žinoti ką jie turi išmokti, kodėl to mokosi (kuo jiems tai naudinga, kaip tai susiję su dalyko programa) ir kaip tai bus įvertinta.

Įsivertinimo būdai. Įsivertimo būdai gali būti įvairūs:

- užduoties atlikimo įvertinimas pagal pateiktą teisingą sprendimą; užduoties įvertinimas pagal pateiktus kriterijus;
- mokymosi pasiekimų įsivertinimas pagal iš anksto išsikeltus, apmąstytus tikslus; mokymosi pasiekimų įsivertinimas pagal Bendrųjų programų reikalavimus;
- mokymosi pažangos įvertinimas pagal sukauptus atliktus darbus – stebėti mokymosi pažangą.

Įsivertinimas yra efektyvus tik tuomet, kai mokiniui aiškūs mokymosi uždaviniai ir suprantami vertinimo kriterijai (ką reiškia gerai atliktas darbas). Norint to pasiekti, mokytojui reikia mokinius įtraukti tiek keliant mokymosi tikslus, tiek kuriant vertinimo kriterijus. Tačiau taikomi įsivertinimo būdai klasėje neturi tapti rutina.

Mokinio įvertinimas turi susidėti iš dviejų sandų – įsivertinimo ir mokytojo komentaro pagal tuos pačius kriterijus.

Pradėti mokytis įsivertinimo mokiniai turėtų vertindami kitų mokinių darbus ir turėdami galimybę ištaisyti atlikto darbo klaidas. Vėliau mokiniai pratinami įsivertinti savo darbus.

Kriterijai – žinojimas, ko iš mokinių tikimasi, gero darbo, gerai atliktos užduoties pavyzdžiai. Mokiniai įgija daugiau pasitikėjimo savimi, kai žino, ką jie turi daryti ir kaip bus įvertintas rezultatas.

Įsivertinimo mokymasis vertinant kitų darbus. Kitų mokinių darbų vertinimas pagal kriterijus – kartu įvertinama ir savo užduoties atlikimo variantas, lyginant su kitų; savo darbo silpnųjų ir stipriųjų pusių suvokimas.

Savo darbo taisymas po kitų darbų analizės – klaidos ištaisomos, remiantis gilesniu supratimu.

Įvertintų darbų pavyzdžiai – mokinys vertina savo darbą pagal jau ištaisyta.

Pokalbio integravimas į mokymosi veiklą gyvybiškai būtinas, jei norime pagerinti tiek bendravimą, tiek mokymąsi. Klasėje, kartu su mokiniu aptariami atlikti darbai, išsakant savo nuomonę.

Įsivertinimo fiksavimo sistema mokinių darbo sąsiuvinuose.

Apžvalgos lapai – lapuose surašomi mokytojo lūkesčiai, mokiniai įsivertina, kiek jie pasiekė.

Mokymosi dienynas – parengtoje formoje mokinys fiksuoja savo nuomonę apie dienos mokymosi rezultatus, iškelia problemas, numato, kaip jas spręsti.

Portfeliai – per ilgą laiką mokinio atliktų vertinimo užduočių, darbų segtuvas, kuris atskleidžia mokymosi raidą.

Refleksijos klausimai -- kiekvieną užduotį vertėtų pradėti refleksiją skatinančiu klausimu, t.y., išsiaiškinti mokinio patirtį konkrečioje situacijoje.

Įsivertinimo klausimai: „Ko aš išmokau? Kas mano darbe man labiausiai patinka? Kas man buvo sunku? Kaip galėčiau pagerinti?“

Svarbu, kad mokytojas ugdymo procese skirtų pakankamai dėmesio ir laiko mokinių įsivertinimo veiklai ir gavęs iš mokinių grįžtamąją informaciją šiuos duomenis naudotų tolimesnei mokymosi veiklai planuoti. Mokytojas turi užtikrinti mokiniams reikiamą pagalbą, suteikti naudingos informacijos, kaip geriau likviduoti mokinių iškeltas mokymosi problemas.